

ვაზის ჯიშის - „ახმეტის წითელი“- სამეურნეო-ტექნოლოგიური თვისებები

ბატიაშვილი შალვა

იაკობ გოგებაშვილის სახელობის
თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ბუიშვილი გაგა

იაკობ გოგებაშვილის სახელობის
თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

კალანდია ალექო

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/tuw.2024.37.01.01>

აბსტრაქტი. საქართველოში მევენახეობა-მელვინეობა ერთერთი გამორჩეული დარგია სოფლის მეურნეობაში, რადგან ქვეყნის ნიადაგურ-კლიმატური, მრავალფეროვანი პირობები ქმნის მაღალხარისხოვანი მევენახეობის განვითარების შესაძლებლობას, რასაც აძლიერებს ვაზის მრავალფეროვანი, ადგილობრივი ჯიშების სიუხვე.

ქართული ვაზის ადგილობრივი ჯიშებიდან ცნობილია რომ კახეთში არის 80. აქედან მოხდა შერჩევა, სახელწოდებით „ახმეტის წითელი“, რომელიც „ახმეტის შავის“ სახელითაც არის ცნობილი, ჩვენს მიერ შესწავლა, ქართული უნიკალურობის და მრავალფეროვნების წარმოსაჩენად.

მოხდა შედარება ძველ და მწირ მონაცემებთან. რის შესახებაც სტატიაში ვრცლად არის მოთხრობილი. მიზანი იყო შესწავლა მივიწყებას მიცემული ჯიშისა. შესწავლა მისი თვისებების, თუ სამეურნეო ტექნოლოგიური მახასიათებლების. შესაბამისად გამოკვლევა ჩატარდა ყურძნის მაგარი ნაწილების: კლერტი, წიპწა, კანის. ქიმიური კომპონენტების შესწავლა მოხდა წვენში და განსაზღვრა მისი პოტენციალის. გაგება იმის თუ რომელი მიმართულების ჯიშს განეკუთვნება საღვინე თუ სასუფრე, ჩვენს ინტერესთა სფეროში მოქცეული ვაზის ჯიშში „ახმეტის წითელი“.

ამოცანაა ჯიშის შესწავლით, მისი პოტენციალის წარმოჩენის შესაბამისად გამოყენება. არსებული კვლევა, საწყისი ეტაპია აქამდე გამოუკვლეველი ვაზის ჯიშების შესწავლისა. მთავარი ამოცანაა ხელშეწყობა ფერმერებისა, ამავე დროს უნდა მოხდეს ადგილობრივი ჯიშების დამზრუნება.

კლიმატური ცვლილებების ფონზე, აუცილებლობის წინაშე დგება დარგი, რომ მოხდეს იმ ჯიშების სიღმისეული კვლევა, რომლებიც დღეს ისტორიული ავბედითი წლების გამო მივიწყებულ იქნა.

დღეის მონაცემებით აღარ ფიქსირდება ქალაქ ახმეტის მუნიციპალიტეტში ჯიშ „ახმეტის წითელის“ არსებობა. ჯიშში საჭიროებს დამატებით კვლევებს.

საკვანძო სიტყვები: საქართველო, კახეთი, ახმეტის წითელი, ყურძენი, ჯიშ.

საქართველოში მევენახეობა-მელვინეობა ერთერთი გამორჩეული დარგია სოფლის მეურნეობაში, რადგან ქვეყნის ნიადაგურ-კლიმატური, მრავალფეროვანი

პირობები ქმნის მაღალხარისხოვანი მევენახეობის განვითარების შესაძლებლობას, რასაც აძლიერებს ვაზის მრავალფეროვანი, ადგილობრივი ჯიშების სიუხვე.

კახეთი კლასიკური მევენახეობა-მეღვინეობის განუმეორებელი ოაზისია, უმსხვილესი რეგიონია, სადაც კონცენტრირებულია ქვეყნის ვენახების 65 – 70 %-ზე მეტი და წარმოებული ღვინის 75–80 %. კახეთის რეგიონში მრავალი სამრეწველო თუ სასუფრე ყურძნის ჯიშის ნერგია გამოყვანილი და ხორციელდება მათი მოვლა-მოყვანის და გაშენების თანამედროვე აგროტექნოლოგიური ღონისძიებები.

ამჟამად, საქართველოს მეღვინეობის 10 ზონაში 500-ზე მეტი ჯიშის არსებობაა დადასტურებული. მათგან 427-ზე მეტი დღემდეა შემორჩენილი. ვაზის ჯიშები თავმოყრილია საკოლექციო ნაკვეთებში, დანარჩენი კი მოძიების პროცესშია. ზოგიერთი მათგანი ფართოდაა გავრცელებული, უმეტესობა იშვიათად გვხვდება, უფრო მეტი კი კერძო კოლექციებში ან საცდელ მეურნეობებშია დაცული.

ქართული ვაზის უძველესი ჯიშების მოძიება-შესწავლა დიდი ხანია მიმდინარეობს და დღესაც აქტიურად გრძელდება. დამაბრკოლებელია ის გარემოება, რომ ჯიშების გარკვეული რაოდენობა გადაშენდა, ან დაკარგა თავისი დამახასიათებელი თვისებები და თავდაპირველ აღწერას აღარ პასუხობს. დღეისათვის 500-ზე მეტი ადგილობრივი ვაზის ჯიშია აღწერილი და რაოდენობის მიხედვით, მას ანალოგი არ მოეძებნება.

როდესაც ვსაუბრობთ ჯიშთა გამოყვანის ისტორიულ ტერიტორიებზე, გასათვალისწინებელია, რომ საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში განსხვავებული გეოკლიმატური პირობები მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ვაზის ჯიშების ფუნქციურ მხარეს, თუ გარეგნულ იერს. აქედან გამომდინარე, სხვა რეგიონსა თუ პირობებში გადატანილი ესა თუ ის ჯიში, ხშირად იცვლის მისთვის დამახასიათებელ თვისებებს და ახალ ადგილზე არსებულ ჯიშებს ემსგავსება.

ვაზის სახელი ისტორიულად არის ჩამოყალიბებული და მათში ჩადებულია მეტად მრავალფეროვანი აზრი, უშუალოდ ყურძნის გარეგნობისა და მისი სხვადასხვა თვისებების წინ წამოწევით.

ვაზის ჯიში „ახმეტის წითელი“-ს შესახებ მოიპოვება მწირი ინფორმაცია. ცნობები ძირითადად ბოტანიკურ აღწერილობას მოიცავს.

ზრდასრული ფოთოლი საშუალო ან დიდი ზომისაა, ხუთნაკვეთიანი. ფოთლის ქვედა მხარე შეზუსტულია თხელ აბლაბუდისებრად. ყვავილი ორსქესიანია. მტევანი საშუალო ზომისაა, კონუსური ფორმის, დატოტვილი, ზოგჯერ ცილინდრულ-კონუსური. საშუალო სიმკვრივის, ზოგჯერ თხელი. მარცვალი საშუალო ზომისაა, ოვალური ფორმის. მუქი წითელი, თითქმის შავი ფერის. კანი მკვრივი აქვს, რბილობი – წვნიანი, წვენი – უფერული. ახმეტური შავი საშუალო ზრდისა და საშუალო მოსავლიანია. სრულ სიმწიფეში ოქტომბრის შუა რიცხვებში შედის. სავეგეტაციო პერიოდის ხანგრძლივობა კვირტის გაშლიდან სრულ სიმწიფემდე საშუალოდ 165 დღეა. მტევნის წონა 165 – 200 გრამია. ყურძნის სრული სიმწიფის პერიოდში მისი შაქრიანობა აღწევს 18 – 19 %-ს, ხოლო მჟავიანობა – 7 – 8 გ/ლ-ს. მიიღება ხარისხიანი სუფრის წითელი ღვინო, გამოიყენება საკუპაჟე მასალად. [1]

ჩვენი კვლევის მიზანს წარმოადგენდა ვაზის ჯიში „ახმეტის წითელის“ სამეურნეო-ტექნოლოგიური თვისებების შესწავლა. ვინაიდან აღნიშნული ვაზის უძველესი ჯიში არ არის შესწავლილი და არსებული ჯიში მხოლოდ ჯიდაურას სამეცნიერო კვლევით ცენტრშია დაცული, აქედან გამომდინარე, კვლევა განხორციელდა სსიპ სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის ბაზაზე არსებული ყურძნის ჯიშ „ახმეტის წითელის“ ყურძენზე.

შესწავლილ იქნა ყურძნის მტევნის მექანიკური შემადგენლობის და ყურძნის წვენი ანალიზი. საკვლევი ნიმუშების გამოკვლევა განხორციელდა ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო ლაბორატორიაში.

საანალიზო ნიმუშები ავიღეთ 20 სექტემბერს. კვლევის შედეგად აღმოჩნდა, რომ ახმეტის წითელის მტევნის საშუალო წონა მერყეობს 340 – 341 გ-ის, კლერტის კი 14 – 15 გ-ის ფარგლებში. გამოკვლეულ იქნა 100 მარცვალი. 100 მარცვლის წონა გამოვიდა 299 გ, 100 მარცვლის წიპწის წონა – 12 გ, კანის წონა – 26 გ, 100 მარცვლის სითხის რაოდენობა 200 მლ. შაქრიანობა – 22,8 გ/ლ, pH – 3,2, ტიტრული მჟავიანობა – 10,90 გ/ლ. 100 მარცვლის წიპწების რაოდენობა - 202 ცალი, რაც საშუალოდ 2 – 3 წიპწაა 1 მარცვალში.

ვაზის ჯიშის „ახმეტის წითელი“ ზოგიერთი ქიმიური მონაცემები. ცხრილი 1

	საერთო ფენოლები მგ/მლ (ქლოროფენის მჟავაზე გადაანგარიშებით)	ფენოლკარბონმჟავები მგ/მლ (კოფეინის მჟავაზე გადაანგარიშებით)	საერთო ფლავონოიდები მგ/მლ (კვერცეტინზე გადაანგარიშებით)	საერთო ანტოციანები მგ/მლ (ცინიდინ 3-0 გლუკოზიდის ქლორიდზე გადაანგარიშებით)	მონომერული ანტოციანები მგ/მლ (მალვიდინ 3-0 გლუკოზიდზე გადაანგარიშებით)	კატექინები მგ/მლ (D კატექინზე გადაანგარიშებით)	ლეიკოანტოციანები ლეიკოანტოციანიდინზე, მგ/მლ	ანტიოქსიდანტური აქტივობა - DPPH რადიკალის 50% ინჰიბირება მგ ნიმუშის მიერ
მთლიანი მარცვალი	2,643	0,320	1,698	0,177	0,159	0,269	0,971	19,059
გამონაწენი	10,113	0,379	8,881	0,876	0,809	1,136	2,901	5,722
წვენი	0,762	0,091	0,639	0,021	0,014	0,055	0,069	140,586
ღვინო	1,616	0,071	1,116	0,039	0,037	0,205	0,445	42,560

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ არსებული კვლევა და მონაცემები ნათლად საუბრობს ჯიშის რაობაზე და მის პოტენციალზე. აღსანიშნავია, რომ ვაზის ჯიშში „ახმეტის წითელი“ დღემდე არ ყოფილა შესწავლილი. ვფიქრობთ, არსებული მონაცემები გახდება გზამკვლევი არსებულ ჯიშთან მიმართებაში.

ლიტერატურა:

1. უჯმაჯურიძე ლ., კაკაბაძე გ., (2018). მამასახლიშვილი ლ. ქართული ვაზის ჯიშები. თბილისი, გამომცემლობა „პეგასი“

„AKHMETIS TSITELI’S“ AGRICULTURAL AND TECHNOLOGICAL PROPERTIES

Batiashvili Shalva

Iakob Gogebashvili Telavi State University

Buishvili Gaga

Iakob Gogebashvili Telavi State University

kalandia Aleko

Batumi Shota Rustaveli State University

Abstract

Viticulture and winemaking in Georgia is one of the distinctive branches of agriculture, as the country's soil-climatic, diverse conditions create the opportunity for the development of high-quality viticulture, which is enhanced by the abundance of diverse, local grape varieties.

Of the local varieties of Georgian vines, 80 are known to grow in Kakheti. From these, a selection was made, called "Akhmetis Tsiteli", which is also known as "Akhmetis Shavi", and studied by us, to present Georgian uniqueness and diversity.

A comparison was made with old and scarce data. Which is described in detail in the article. The goal was to study the forgotten variety. To study its properties, or agricultural technological characteristics. Accordingly, the study was carried out on the hard parts of the grape: claret, pistil, skin. The chemical components were studied in the juice and its potential was determined. Understanding which direction the variety belongs to, wine or table, the grape variety "Akhmetis Tsiteli" that is in our field of interest.

The task is to study the variety and use it accordingly to demonstrate its potential. The current research is the initial stage of studying previously unstudied grape varieties. The main task is to support farmers, and at the same time, the varieties should be returned to their places of origin.

Against the backdrop of climate change, the field is faced with the need to conduct in-depth research on those varieties that have been forgotten today due to historical misfortunes.

According to current data, the existence of the variety "Akhmetis Tsiteli" in the Akhmeta municipality is no longer recorded. The variety requires additional research.

Keywords: Georgia, Kakheti, Akhmetis Tsiteli, Grapes, Breed.